

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Petra Krajčoviča a sudcov JUDr. Libora Duľu a JUDr. René Štěpánika na neverejnom zasadnutí 26. augusta 2014 v Bratislave o sťažnosti odsúdeného **S. P.** proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove z 13. mája 2014, sp. zn. 5 Ntok 1/2014, takto

r o z h o d o l :

Podľa § 194 ods. 1 písm. b/ Tr. por. napadnuté uznesenie sa **z r u š u j e** a Krajskému súdu v Prešove sa ukladá, aby vo veci znovu konal a rozhodol.

O d ô v o d n e n i e

Krajský súd v Prešove uznesením z 13. mája 2014, sp. zn. 5 Ntok 1/2014 podľa § 399 ods. 2 Tr. por. zamietol návrh odsúdeného S. P. na povolenie obnovy konania, ktoré sa skončilo právoplatným rozsudkom Krajského súdu v Prešove z 9. septembra 2004, sp. zn. 1 T 4/2004 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. novembra 2004, sp. zn. 6 To 27/2004, ktorým bol obvinený uznaný za vinného z trestných činov porušovania domovej slobody podľa § 238 ods. 1, 3 Tr. zák., krádeže podľa § 247 ods. 1 Tr. zák. a trestného činu vraždy podľa § 219 ods. 1, 2 písm. j/ Tr. zák. (v znení účinnom do 1. januára 2006) a odsúdený na úhrnný výnimočný trest odňatia slobody vo výmere dvadsať a pol roka.

Krajský súd v odôvodnení tohto rozhodnutia uviedol, že aj napriek tomu, že odsúdenému bol v dôsledku asperačnej zásady sprísnený trest odňatia slobody, ktorý nebol ešte vykonaný, nie je daný osobitný dôvod obnovy konania podľa § 41b ods. 1 zák.

č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších zmien a doplnkov.

Základnou formálno-procesnou podmienkou pre naplnenie tohto osobitného dôvodu obnovy konania je to, že právoplatný rozsudok, ktorým sa konanie skončilo, bol vydaný na základe právneho predpisu, o ktorom Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom vyslovil, že nie je súladný s právnymi predpismi vyššej právnej sily, v dôsledku čoho tento právny predpis stratil účinnosť. Nálezom ústavného súdu z 28. novembra 2012, sp. zn. PL.ÚS 106/2011, vyhláseným v Zbierke zákonov č. 428/2012 bol vyslovený nesúlad iba § 41 ods. 2 zák. č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Rozsudok, ktorým bol S. P. odsúdený, však nebol vydaný na základe tohto ustanovenia, ale jemu bol trest uložený podľa § 35 ods. 2 Tr. zák. Tým nebola splnená základná formálna podmienka pre naplnenie dôvodu obnovy konania podľa § 41b ods. 1 zák. č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Pre rozhodnutie krajského súdu, ktorý pri svojom rozhodovaní vychádza z materiálneho chápania princípov právneho štátu, však bolo omnoho podstatnejším zistenie, že dôvody, ktoré viedli ústavný súd k záveru, že § 41 ods. 2 v texte za bodkočiarkou Tr. zák. účinného od 1. januára 2006 nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy, nemožno v celom rozsahu automaticky vzťahovať aj na ustanovenie § 35 ods. 2 Tr. zák. a to aj napriek totožnému zneniu oboch ustanovení. Prvým dôvodom je daná rozdielnosť v prísnosti sankcií podľa skoršieho Trestného zákona a Trestného zákona účinného od 1. januára 2006 a druhým dôvodom (podľa nálezu ústavného súdu výrazná disproporcia medzi trestaním viacčinného súbehu a recidívy) to, že pred 1. januárom 2006 účinný Trestný zákon umožňoval na rozdiel od aktuálne účinného Trestného zákona trestať obzvlášť nebezpečnú recidívu rovnako prísne ako súbeh, resp. v prípade kombinácie viacčinného súbehu a obzvlášť nebezpečnej recidívy dokonca prísnejšie, keďže horná hranica trestnej sadzby najprísnejšieho z trestných činov sa zvyšovala o jednu polovicu.

Krajský súd ďalej dôvodil, že pokiaľ sa všeobecný súd domnieva, že aj ustanovenie § 35 ods. 2 Tr. zák., ktoré je súdmi stále aplikované, odporuje ústave, je povinný podľa čl. 144 ústavy konanie prerušiť a podať ústavnému súdu, ktorý jediný môže rozhodnúť o jeho (ne)súlade s ústavou, návrh na začatie konania podľa § 125 ústavy. Krajský súd napokon uviedol, že ak by ústavný súd popri nesúlade § 41 ods. 2 v texte za bodkočiarkou Tr. zák.

účinného od 1. januára 2006 s ústavou zistil aj nesúlad ustanovenia § 35 ods. 2 Tr. zák. s ústavou, mohol podľa § 40 zák. č. 38/1993 Z. z. vydať nález o zistenom nesúlade aj tohto ustanovenia. Každopádne záväznú odpoveď na otázku, či to ústavný súd mohol urobiť a pokiaľ áno, prečo to neurobil, mohol dať jedine ústavný súd.

Proti tomuto uzneseniu podal v zákonnej lehote odsúdený S. P. sťažnosť, ktorú odôvodnil prostredníctvom obhajcu. Uviedol v nej, že súd prvého stupňa opomenul, že práve asperačná zásada, prijatá na základe zákona č. 171/2003 Z. z. neumožňovala dostatočnú individualizáciu trestu podľa právnej úpravy obsiahnutej v Trestnom zákone účinnom do 31. decembra 2005. Názor krajského súdu, že ústavný súd mohol vysloviť aj nesúlad ustanovenia § 35 ods. 2 Tr. zák. s ústavou je nesprávny s poukazom na ustanovenie § 41a ods. 4 zák. č. 38/1993 Z. z., podľa ktorého ak preskúmané právne predpisy stratia platnosť pred vyhlásením nálezu ústavného súdu, konanie sa zastaví, pritom zákon č. 171/2003 Z. z. bol zrušený zákonom č. 300/2005 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2006. Vzhľadom na stratu platnosti právneho predpisu ústavný súd nemal možnosť preskúmať súladnosť právnej úpravy uvedenej v § 35 ods. 2 Tr. zák. účinného do 31. decembra 2005 s ústavou. Nálezom citovaným aj v napadnutom uznesení ústavný súd vyslovil, že úprava asperačnej zásady v § 41 ods. 2 Tr. zák. nerešpektuje zásady ukladania trestu a to najmä zásadu proporcionality. Analogicky to platí aj vo vzťahu k § 35 ods. 2 Tr. zák. v znení zákona č. 171/2003 Z. z.

Z uvedených dôvodov odsúdený navrhol napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť prvostupňovému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preskúmal podľa § 192 ods. 1 Tr. por. správnosť výroku napadnutého uznesenia ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a zistil, že sťažnosť odsúdeného S. P. je dôvodná.

Vychádzajúc z materiálneho chápania právneho štátu treba názory krajského súdu uvedené v napadnutom uznesení označiť za nesprávne a v súvislosti s citovaným nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky z 28. novembra 2012, sp. zn. PL.ÚS 106/2011 zdôrazniť nasledovné:

Trestný zákon č. 140/1961 Zb. účinný od 1. januára 1962 vo vzťahu k trestaniu súbehu trestných činov použitie asperačnej zásady nezakotvil. Iba pokiaľ ide o stanovenie hornej hranice úhrnného trestu upravil, že ak súd odsudzuje páchatel'a za dva alebo viac trestných činov, uloží mu úhrnný trest podľa toho zákonného ustanovenia, ktoré sa vzťahuje na trestný čin z nich najprísnejšie trestný. Prvky asperačnej zásady boli použité len pri trestaní obzvlášť nebezpečnej recidívy.

K zmene v uplatňovaní asperačnej zásady došlo zákonom č. 171/2003 Z. z., ktorým bol s účinnosťou od 1. septembra 2003 novelizovaný Trestný zákon č. 140/1961 Zb. Touto novelou sa do § 35 ods. 2 tohto Trestného zákona zaviedlo pravidlo, podľa ktorého ak súd ukladá úhrnný trest odňatia slobody za dva alebo viac úmyselných trestných činov spáchaných dvoma alebo viacerými skutkami, zvyšuje sa horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody trestného činu z nich najprísnejšie trestného o jednu tretinu, pričom súd uloží páchatel'ovi trest v hornej polovici takto určenej trestnej sadzby trestu odňatia slobody. Prvý raz sa tak súčasťou asperačnej zásady stáva nielen zvýšenie hornej hranice trestnej sadzby, ale aj určenie (obmedzenie) ďalšieho postupu súdu pri rozhodovaní o konkrétnej výške trestu.

Prístup k trestaniu viacčinného súbehu zavedený zákonom č. 171/2003 Z. z. bol následne prevzatý aj do Trestného zákona č. 300/2005 Z. z., ktorý len v súvislosti so zavedením bipartície trestných činov v § 41 ods. 2 Tr. zák. spresnil, že z dvoch alebo viacerých zbiehajúcich sa úmyselných trestných činov aspoň jeden musí byť zločinom. Vtedy sa zvyšuje horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody trestného činu z nich najprísnejšie trestného o jednu tretinu, pričom súd obligatórne musí uložiť páchatel'ovi trest odňatia slobody nad jednu polovicu takto určenej trestnej sadzby.

V porovnaní s pôvodnou úpravou zavedenou zákonom č. 171/2003 Z. z. možno asperačnú zásadu aplikovať v menšom rozsahu, keďže v prípadoch, keď bude súd ukladať páchatel'ovi trest za dva alebo viac úmyselných prečinov spáchaných dvomi alebo viacerými skutkami, bude použitie tejto zásady vylúčené.

Porovnaním zákona č. 140/1961 Zb. a zákona č. 300/2005 Z. z. možno zistiť, že dotknuté ustanovenia (§ 35 ods. 2, § 41 ods. 2) sú systematicky zaradené do časti zákonov, ktorými sa upravujú zásady pre ukládanie trestov (sankcií). Sporný text ustanovenia

§ 35 ods. 2 Tr. zák., veta prvá za bodkočiarkou v zákone č. 140/1961 Zb. v znení účinnom od 1. septembra 2003 do 31. decembra 2005 je obsahovo celkom totožný s textom ustanovenia § 41 ods. 2, veta prvá za bodkočiarkou zákona č. 300/2005 Z. z., ktoré zákonné ustanovenie Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom sp. zn. PL.ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012 vyhlásil za nesúladne s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

V takom prípade sa potom aj na ustanovenie § 35 ods. 2 Tr. zák. musí vzťahovať časť citovaného nálezu o nerešpektovaní požiadavky primeranosti pri trestaní spomenutého viacčinného súbehu úmyselných trestných činov a aj podstatný dôvod vyslovenia nesúladu ustanovenia § 41 ods. 2 Tr. zák. s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ktorým je nemožnosť dostatočnej individualizácie trestu (skôr spomenuté obmedzenie súdu pri určení konkrétneho trestu).

Ústava Slovenskej republiky prijatá ústavným zákonom č. 406/1992 Zb. je platná od 1. októbra 1992 a jej text v čl. 1 ods. 1 je aj v aktuálnom čase nezmenený.

Ide teda o ustanovenie obsahovo rovnorodé, ktoré navyše spája uloženie trestu v hornej polovici zvýšenej trestnej sadzby so spáchaním akýchkoľvek viacčinne sa zbiehajúcich úmyselných trestných činov, teda nevyžaduje, aby aspoň jeden z nich bol zločinom (§ 41 ods. 2, § 11 Tr. zák. v znení účinnom od 1. januára 2006).

Dotknutý nález nemohol ustanovenie § 35 ods. 2 Tr. zák. v znení účinnom do 31. decembra 2005 zasiahnuť spôsobom uvedeným v čl. 125 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, resp. v § 41a ods. 1 zák. č. 38/1993 Z. z. (zákon o organizácii ústavného súdu), keďže ide o ustanovenie v čase rozhodovania ústavného súdu už zrušeného zákona (ustanovením § 439 zák. č. 300/2005 Z. z.). Také ustanovenie, resp. jeho časť teda nemôže stratiť účinnosť dňom vyhlásenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov – inak by ústavný súd mohol vysloviť nesúlad právnych predpisov aj vo vzťahu k ustanoveniu, neuvedenému v návrhu na začatie príslušného konania (§ 40 zákona o organizácii ústavného súdu).

V takomto prípade je potrebné použiť rozširujúci výklad a vyplniť medzeru v zákone. V záujme racionálneho ale najmä principiálne spravodlivého riešenia sa môže a má použiť tzv. sudcovská tvorba práva.

Vo vyššie popísanej situácii sa v obnovenom konaní (iudicium rescindens) použije na uloženie trestu ustanovenie § 35 ods. 2 Tr. zák. v znení použitom na posúdenie trestnosti činu, prispôsobenom obsahu nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 28. novembra 2012, sp. zn. PL.ÚS 106/2011, teda v znení bez časti prvej vety za bodkočiarkou. Použitie naposledy označeného ustanovenia v znení účinnom od 21. decembra 2012, teda od vyhlásenia nálezu ústavného súdu nie je možné, keďže ako už bolo uvedené, zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov bol zrušený ustanovením § 439 zák. č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon s účinnosťou od 1. januára 2006.

Z uvedeného treba vyvodit' nasledovný právny záver:

Rovnaké právne účinky, aké v zmysle § 41 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov vyvoláva vyhlásenie nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 28. novembra 2012, sp. zn. PL.ÚS 106/2011 v Zbierke zákonov Slovenskej republiky (21. decembra 2012) vo vzťahu k § 41 ods. 2 Trestného zákona, je potrebné pri použití extenzívnej interpretácie dotknutého ustanovenia vyvodit' i vo vzťahu k ustanoveniu § 35 ods. 2 vety prvej za bodkočiarkou Trestného zákona v znení zákona č. 171/2003 Z. z. účinného od 1. septembra 2003 do 31. decembra 2005.

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnuté uznesenie zrušil a Krajskému súdu v Prešove uložil, aby vo veci znovu konal a rozhodol s tým, že prvostupňový súd je viazaný právnym názorom, vysloveným nadriadeným súdom (§ 194 ods. 5 Tr. por.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustná sťažnosť.

V Bratislave 26. augusta 2014

**JUDr. Peter K r a j č o v i č, v. r.
predseda senátu**

Za správnosť vyhotovenia: Gabriela Protušová